

NYÁRFATERMESZTÉSÜNK ALAKULÁSA*

FEJES LÁSZLÓ

csoportvezető

MÉM Erdőrendezési Szolgálat, Budapest

1. Bevezetés

Előadásom — mielőtt a Tudományos Ülés Szervező Bizottsága jóakarólag lerövidítette — „Nyárfatermesztésünk alakulása a hivatalos adatok alapján” címet viselte. Tehát nyilvánvalóan elsősorban statisztikai összeállítás, pontosabban fogalmazva különféle erdőfelügyeleti, üzemtervezési statisztikai adathalmazok összevetése, elemzése, amelyekből természetesen bizonyos tendenciák egyértelműen kirajzolódnak, és több, érdeklődésre számot tartható következtetés vonható le.

Távol áll tőlem, hogy munkámmal versenyre keljek a nyár fafaj közismert és jeles kutatóival, de az Erdőrendezési Szolgálat e témakörben igazán imponáló mennyiségű, több évre visszanyúló és eddig meglehetősen parlagként kezelt információval rendelkezik, amellet ismeri a távlati elképzelések, prognózisok adatait is. Ez a két ok pedig szinte kötelezi a vele nap mint nap foglalkozót, hogy szerény elemzéseinek eredményeit egy rövid előadás keretében a szakközönség elé juttassa.

Akár a jelenlegi, akár a távlati fagazálkodásunkat vizsgáljuk, abban egyre fontosabb szerepet tölt be a nyár, mint a cellulóz- és farostlemezyártás legfontosabb hazai nyersanyaga, és különösen ráirányítja a figyelmet a jugoszláv—magyar cellulózipari együttműködés fokozott nyersanyagigénye, a kooperációs vállalkozás ránk nézve kötelező előírásai.

Nyárfatermesztésünk alakulása szempontjából tehát a legfontosabb a hazánkban levő nyárasok állapotadatainak (területének és élőfakészletének) számbavétele, a mennyiségi (ezen felül természetesen a minőségi) változások tendenciáinak megvizsgálása, valamint a fakitermelések, az erdőfelújítások és erdőtelepítések lehetőségeinek pontos ismerete is.

Kezdjük tehát az állapotadatokkal.

* Az Erdészeti és Faipari Tudományos Ülésen 1980. február 28-án elhangzott előadás.

2. A nyárasok terület- és élőfakészletváltozásának tendenciái az 1973 óta eltelt időszakban

A nyárasok 1973. évi felméréséről és a kitermelés prognózisáról készült MÉM-tanulmány szerint — melynek értékelésével most nem kívánok foglalkozni, de az állapotadatokra vonatkozóan megfelelő megbízhatóságú alap, kiindulóbázisnak tekinthető — az ország nyárasainak területe 1973. január 1-én 154 300 ha volt. A prognózis természetesen figyelembe vette, hogy ez a terület 1990-ig különböző okokból csökkenni fog. Az okok között kiemelt helyen szerepelt a nem megfelelő termőhelyen álló nyárasok várható területkiesése, emellett a biológiai célzattal elegyített és az előhasználati nyárasok kiesése is. Ezzel szemben az erdőtelepítésekből és a meglevő erdőterületeken belül nyárássá történő állományátalakításokból évi mintegy 4 ezer ha új terület belépésével kalkulált, így, a várható csökkenést 26 ezer ha-ra, a növekedést 72 ezer ha-ra becsülve, 1990-re nem kevesebb, mint 200 ezer ha nyárterülettel számolt.

1973 óta a nyár fafajra vonatkozóan hasonló összeállítás nem készült, de ma már rendelkezünk egy ennél sok tekintetben részletesebb, az ország összes erdejére, sőt, valamennyi jelentősebb fafajunkra vonatkozó, 1978. január 1-i állapotra aktualizált üzemtervi alapadathalmazzal, az erdőadat-tárral, mely 1979 folyamán készült el a MÉM Erdőrendezési Szolgálatnál, s melyből a nyárra vonatkozó számos, minket érdeklő információ kiolvasható.

Az 1973. évi MÉM-prognózis 1978-ra kivethető adatainak és az aktualizált adatoknak az összevetése a nyárfaterületek alakulásában az elvárt területnövekedéssel szemben számottevő területcsökkenést mutat. Országosan a jelenlegi terület a prognózis szerintinek mindössze 90%-a, azaz 167 700 ha-ral szemben 151 ezer ha. Ha figyelembe vesszük azt is, hogy a VI. ötéves tervben a gazdálkodói és erdőrendezési elgondolások szerint a véghasználatok során letermelésre kerülő nyárasoknak csak kb. 62%-át újítják fel ismét nyárral — erről az adatról még később szó esik —, az 1985-re tervezett 187 200 ha nyárterülettel szemben — az eddigi tendenciákat alapul véve — mindössze 124 ezer ha-ra számíthatunk, telepítéssel együtt.

Ez a jelenleginek 82%-a, a tervezettnek pedig csak 66%-a.

Az országos adatok összehasonlításán túlmenően a megyei összesen (1. táblázat) és a szektor összesen (2. táblázat) adatokat is megvizsgálva kiténik, hogy különösen egyes nagy nyárfaterülettel rendelkező megyékben (Bács-Kiskun, Győr-Sopron, Hajdú-Bihar és Tolna megyékben) romlott a helyzet, ahol különböző fokon, kevésbé vagy erősen, de egyértelműen csökkent a terület, holott a prognózis területnövekedést feltételezett.

A szektorok közül a vízügyi és az egyéb szektor területcsökkenése számottevő, míg a termelőszövetkezeti szektor területe nőtt ugyan, de nem a kívánt mértékben. A nyár szempontjából jelentősebb megyék közül mindössze Csong-

I. táblázat

A nyárasok területének és élőfakészletének alakulása 1973-tól 1978-ig, megyénként

Megye	1973. évi tény	Prognózis 1978-ra (1973)	1978. évi tény	1973. évi tény	Prognózis 1978-ra (1973)	1978. évi tény
	ezer hektár			millió m ³		
1. Baranya	6,4	6,8	6,2	0,70	0,52	1,11
2. Bács-Kiskun	31,7	34,0	29,9	2,89	3,02	3,49
3. Békés	5,0	5,8	4,1	0,39	0,43	0,44
4. Borsod-A-Z.	6,4	6,9	5,5	0,96	0,79	1,04
5. Csongrád	7,4	8,7	7,9	0,89	0,85	0,95
6. Fejér	4,4	4,8	3,1	0,54	0,49	0,45
7. Győr-Sopron	15,2	17,1	15,2	1,91	1,72	2,41
8. Hajdú-Bihar	7,4	7,8	6,6	0,83	0,69	1,14
9. Heves	1,6	1,8	2,5	0,23	0,20	0,27
10. Komárom	2,6	2,8	3,1	0,25	0,26	0,41
11. Nógrád	2,3	2,5	1,6	0,17	0,16	0,13
12. Pest	18,7	21,1	21,7	1,64	1,84	2,15
13. Somogy	5,5	5,4	4,7	0,40	0,50	0,54
14. Szabolcs-Sz.	12,3	13,6	12,6	1,51	1,42	1,95
15. Szolnok	7,2	8,2	7,8	0,63	0,72	1,14
16. Tolna	9,0	10,4	8,6	1,13	1,02	1,33
17. Vas	3,2	2,7	2,6	0,21	0,17	0,37
18. Veszprém	6,3	6,1	6,3	0,31	0,31	0,42
19. Zala	1,7	1,2	1,0	0,09	0,07	0,16
Összesen:	154,3	167,7	151,0	15,68	15,18	19,90

2. táblázat

A nyárasok területének és élőfakészletének alakulása 1973-tól 1978-ig, szektoronként

Szektor	1973. évi tény	Prognózis 1978-ra (1973)	1978. évi tény	1973. évi tény	Prognózis 1978-ra (1973)	1978. évi tény
	ezer hektár			millió m ³		
1. Erdőgazd.	61,5	57,9	58,4	7,57	6,29	9,81
2. Egyéb eg.	0,3	0,3	0,3	0,02	0,02	0,04
3. Állami G.	24,8	26,9	24,1	1,53	1,70	2,52
4. Vízügyi H.	6,4	7,2	4,5	1,19	1,14	0,92
5. Termelőszöv.	58,0	71,0	60,8	4,72	5,44	6,23
6. Egyéb	3,8	4,4	2,9	0,65	0,59	0,38
Összesen:	154,3	167,7	151,0	15,68	15,18	19,9

rad, Szabolcs-Szatmár és Szolnok, különösen pedig Pest megyében, valamint az erdőgazdasági szektorban alakult körülbelül az elvárás szerint a nyárasok területe.

A vázolt helyzet feltétlenül aggodalomra adhat okot, a területváltozások tendenciája egyértelmű, és nemcsak a nyárral történő felújítások területmennyisége marad el a várttól, jelenleg az évi 4 ezer ha-os erdőtelepítést sem sikerült realizálnunk.

Gyökeresen más helyzet tapasztalható, ha az élőfakészlet-adatokra is elvégezzük a fenti vizsgálatot. Az 1973. évi országos nyár élőfakészlet 15,7 millió m³ volt, az 1990. évre tervezett 22,7 millió m³. Az 1978. évi mennyiség az erdőadattár szerint 19,9 millió m³, ami az elvárhatónak (mely 15,2 millió m³) 131,1%-a. Különösen fölötte áll Baranya, Győr-Sopron, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár és Szolnok megyékben (1. táblázat), valamint az erdőgazdasági szektorban (2. táblázat), ahol bizonyos élőfakészlet csökkenésre lehetett számítani.

Erre csak részben szolgálhat magyarázatul, hogy a múltban egységesen a Magyar-féle nyár fatermési táblát alkalmazták, mely a tághálózatú nyárasokra közismerten túl magas értékeket tartalmazott.

Valójában csak a vízügyi szektorban csökkent az élőfakészlet, mégpedig erőteljes mértékben, ennek azonban a hullámtereken objektív okai vannak.

A terület-fatömeg viszonynál mutatkozó látszólag ellentmondásos állapot feloldására szolgálhat a nyárasok területének és élőfakészletének korcsoportonkénti vizsgálata (3. táblázat).

3. táblázat

A nyárasok területe és élőfakészlete 1973-tól 1978-ig, korcsoportonként

Korcsoport	1973. évi tény	Prognózis 1978-ra (1973)	1978. évi tény	1973. évi tény	Prognózis 1978-ra (1973)	1978. évi tény
	ezer hektár			millió m ³		
1—10 éves	87,7	92,2	59,9	2,99	2,02	2,91
11—20 éves	42,0	49,3	57,8	5,32	5,79	8,63
21—30 éves	13,1	17,4	19,0	3,05	3,91	4,34
31— éves	11,5	8,8	14,3	4,32	3,46	4,02
Összesen:	154,3	167,7	151,0	15,68	15,18	19,90

Az 1—10 éves korosztályban a jelenlegi terület (a „jelenlegi” természetesen 1978-ra értendő) az elvárhatónak mindössze 65%-a, rendkívül alacsony, az 1973. évinél is jóval alacsonyabb, ugyanakkor az élőfakészlet 143,8%, az 1 ha-ra eső fatömeg pedig nem kevesebb, mint 222,7%. A szélsőségesnek tűnő helyzet kialakulására az említett fatermési tábla használata mellett egy pozitív magyarázat is adódik, fiatal nyárasainknál már elértük azt, amit terveztünk, a termőhelyi differenciálást és optimalizálást, a jobb termesztési gyakorlatot, s egyre inkább közelítünk a legjobb és legnagyobb hozamú nyárfaklónok alkalmazása felé.

De menjünk tovább. A 11—20 éves korosztályban a terület a tervezett 117,2%-a, a fatömeg 149%, az 1 ha-ra eső fatömeg 126,3%. A területi adatokban egyértelműen megmutatkozik az úgynevezett „lelkes” időszak hatása, a nyárfa immár elmúlt „aranykora”. Az élőfakészletnél azonban már csak egy

kérdést merek megkockáztatni: az ápolóvágások tervezésével és különösen a végrehajtásával minden rendben van? Erre nézve ugyanis sajnos nem áll rendelkezésre összehasonlítható adat.

A 21—30 éves korosztályban a terület a tervezett 109,4%-a, az élőfa-készlet 111,2%, az lha-ra eső fatömeg 101,3%. A 31 éven felüli korosztályba pedig a terület nem kevesebb, mint 161,4%, az eddigi élőfa készlet 116,3%, viszont az 1 ha-ra eső fatömeg már csak 71,9%.

A két — a vágásérettségi korhoz közel álló és az azt már elért, ill. túlhaladott — korosztály azért került bizonyos fokú összevonásra, mert a számszerű adatok mögött meghúzódó negatív jelenség egyik lényeges oka, azonkívül, hogy tudjuk, az idős nyárok zöme többnyire elegyfajfajt alkot, nem önálló, homogén (elegyetlen) állományt ad, hogy a gyengébb minőségű nyár-állományokat — finoman fogalmazva — az erdőgazdálkodók, különösen az erdőgazdaságok „tartalékolják”. Köztudomású, hogy ez a helytelen szemléletből fakadó helytelen gyakorlat egyelőre a „kifizetődőbb”.

Nagyon érdekes lenne az elmondottak megvilágítása nemesnyár-hazainyár elkülönítésében is, de ez a vizsgálat terjedelmére való tekintettel egészében nem valósult meg. De hogy a téma mégse maradjon teljesen „fehér folt”, megtörtént az 1978. évi és az 1973. évi adatok rövid összehasonlítása (4. táblázat).

4. táblázat

A nemes- és hazainyár területe és élőfakészlete 1973-tól 1978-ig

Fafajcsoport	1973. évi tény	Prognózis 1978-ra (1973)	1978. évi tény	1973. évi tény	Prognózis 1978-ra (1973)	1978. évi tény
	ezer hektár			millió m ³		
Nemesnyár	128,7	nincs adat	120,1	10,25	nincs adat	14,74
Hazainyár	25,6	nincs adat	30,9	5,43	nincs adat	5,16
Összesen:	154,3	167,7	151,0	15,68	15,18	19,90

Eszerint ma a nemesnyárasok területrészesedése az összes nyárból 79,5%-os az 1973. évi 83,4%-kal szemben, azaz csökkent, élőfakészlet-részesedése pedig 74,1%-os a 65,4%-kal szemben, azaz erőteljesen növekedett. A nemesnyárasok 1 ha-ra eső fatömege az elmúlt öt év időszakában 80 m³/ha-ról 123 m³/ha-ra nőtt, míg a hazainyárasoké 212 m³/ha-ról 167 m³/ha-ra esett vissza.

3. A vágásérettséget elért, illetve elérő állományok területe és várható véghasználati bruttó fatömege

Az állapotadatok mellett az aktualizált adathalmaz táblázatokat közöl a 0—7 éven belül, tehát 1978-tól 1985-ig, ezen túlmenően a 8—17 éven belül (tehát 1995-ig) és a 18—27 éven belül (tehát 2005-ig) vágáséretté váló nyár-állományok területére és várható fatömegére vonatkozóan is (5. és 6. táblázatok).

5. táblázat

A 0—27 éven belül vágásérett állományok területe és fatömege megyénként

Megye	1978—1985	1986—1995	1996—2005	1978—1985	1986—1995	1996—2005
	között vágásérett állományok területe			között vágásérett állományok bruttó fatömege		
	ezer hektár			millió m ³		
1. Baranya	1,6	2,4	1,8	0,53	0,85	0,69
2. Bács-Kiskun	7,1	13,5	7,3	1,55	3,16	1,73
3. Békés	0,8	2,1	1,0	0,16	0,49	0,28
4. Borsod-A-Z.	1,1	1,7	2,2	0,40	0,85	0,75
5. Csongrád	1,7	2,9	2,7	0,44	0,74	0,57
6. Fejér	0,5	1,4	0,8	0,13	0,47	0,38
7. Győr-Sopron	1,9	7,8	5,1	0,70	2,89	2,11
8. Hajdú-Bihar	1,2	3,5	1,4	0,31	1,57	0,66
9. Heves	0,7	1,3	0,3	0,15	0,22	0,07
10. Komárom	0,6	1,5	0,7	0,15	0,62	0,22
11. Nógrád	0,1	0,5	0,8	0,02	0,14	0,24
12. Pest	2,6	10,6	7,3	0,60	2,60	2,12
13. Somogy	1,1	2,0	1,2	0,19	0,51	0,38
14. Szabolcs-Sz.	2,2	6,9	3,2	0,73	2,51	1,48
15. Szolnok	1,9	3,6	2,2	0,54	1,10	0,81
16. Tolna	1,7	3,4	2,8	0,57	0,90	1,01
17. Vas	0,3	0,8	1,3	0,06	0,33	0,56
18. Veszprém	0,5	4,0	1,8	0,11	0,62	0,57
19. Zala	0,2	0,5	0,2	0,06	0,19	0,09
Összesen:	27,8	70,4	44,1	7,40	20,76	14,72

6. táblázat

A 0—27 éven belül vágásérett állományok területe és fatömege szektoronként

Szektor	1978—1985	1986—1995	1996—2005	1978—1985	1986—1995	1996—2005
	között vágásérett állományok területe			között vágásérett állományok bruttó fatömege		
	ezer hektár			millió m ³		
1. Erdőgazd.	15,1	23,5	14,6	4,32	8,15	5,30
2. Egyéb eg.	0,1	0,1		0,03	0,02	0,01
3. Állami G.	2,8	14,6	5,8	0,55	3,89	2,03
4. Vízügyi H.	1,5	1,5	1,3	0,51	0,60	0,53
5. Termelőszöv.	7,9	29,4	21,5	1,88	7,76	6,57
6. Egyéb	0,4	1,3	0,9	0,11	0,34	0,28
Összesen:	27,8	70,4	44,1	7,40	20,76	14,72

A 0—7 éven belül vágásérett állományok területadatait (ide tartoznak a negatív vágásérettégi mutatóval rendelkező állományok is) termőhelyi csoportok szerint elkülönítve is tárgyalja (7. és 8. táblázatok).

7. táblázat

A 0—7 éven belül vágásérett nyárasok területe termőhelyi csoportok szerint, szektoronként

Szektor	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összes	I—III.
	termőhelyi csoport							% ^a
	hektár							
1. Erdőgazd.	2136	2843	4209	4347	1127	472	15137	60,7
2. Egyéb eg.	13	2	25	8	10		58	69,0
3. Állami G.	511	460	774	794	198	55	2792	62,5
4. Vízügyi H.	117	480	451	424	24	13	1509	69,4
5. Termelőszöv.	1132	2039	2021	2112	484	161	7949	65,3
6. Egyéb	63	92	89	73	15	2	334	73,1
Összesen:	3972	5916	7569	7758	1858	703	27776	62,9
%	14,3	21,3	27,3	27,9	6,7	2,5	100,0	

8. táblázat

A 0—7 éven belül vágásérett nyárasok területe termőhelyi csoportok szerint, megyénként

Megye	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Összes	I—III.
	termőhelyi csoport							% ^a
	hektár							
1. Baranya	258	486	566	248	58	9	1625	80,6
2. Bács-Kiskun	358	758	1840	2901	884	370	7111	41,6
3. Békés	20	82	133	475	53	11	774	30,4
4. Borsod-A-Z.	275	289	302	170	31		1067	81,2
5. Csongrád	43	313	703	545	53	22	1679	63,1
6. Fejér	61	123	106	122	38	24	474	61,2
7. Győr-Sopron	601	500	379	295	84	55	1914	77,3
8. Hajdú-Bihar	294	470	235	200	26	5	1230	81,2
9. Heves	23	172	213	252	32	6	698	58,5
10. Komárom	251	91	86	76	36	48	588	72,8
11. Nógrád	20	5	23	31	6	4	89	53,9
12. Pest	317	526	725	770	212	60	2610	60,1
13. Somogy	144	145	203	456	105	34	1087	45,3
14. Szabolcs-Sz.	596	587	680	325	36	11	2235	83,4
15. Szolnok	218	527	692	351	52	3	1843	78,0
16. Tolna	306	507	475	348	68	34	1738	74,1
17. Vas	66	113	63	61	22		325	74,5
18. Veszprém	66	143	113	70	53	7	452	71,2
19. Zala	55	79	32	62	9		237	70,0
Összesen:	3972	5916	7569	7758	1858	703	27776	62,9

A kialakított hat termőhelyi csoportból az első kettő a tulajdonképpeni jó, a harmadik és negyedik a közepes, az ötödik és a hatodik pedig a gyenge minőségű állományokat jelzi. Ha feltételezzük, hogy a véghasználatra kerülő nyárasok felújítása ismételten nyárral az I—III., tehát a jó-közepes termőhelyi csoportig reális, azt kapjuk, hogy a véghasználati terület 62,9%-át (27 776 ha-ból 17 457 ha-t) érdemes újra nyárral felújítani.

Az átlagnál rosszabb a helyzet Bács-Kiskun, Békés és Somogy megyékben, ugyanakkor jobb Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar megyékben. Tudom, hogy feltételezésem első hallásra meglehetősen önkényesnek hat, de ha megvizsgáljuk, hogy hogyan alakulnak a nyárral ismételten felújítható területek a VI. ötéves tervben, közel hasonló eredményhez jutunk.

A MÉM volt Erdészeti és Faipari Főosztálya 1976-ban jelentette meg „A jugoszláv—magyar cellulózipari együttműködés nyár és fűz alapanyagbázisa” című kétkötetes kiadványát az V. ötéves terv 1977-től 1980-ig terjedő időszakára vonatkozóan. Azt hiszem, ez a kiadvány közismert az erdészeti körökben. Hasonló célból 1978-ban megkezdődött a VI. ötéves tervidőszak nyár fahasználati lehetőségeinek felmérése is, melyet követett 1979-ben a MÉM Erdészeti és Faipari Hivatal, az elsővel azonos című, azzal hasonló tartalmú, a VI. ötéves tervre vonatkozó kiadványa.

A közbülső állomás, az 1978. évi felvétel kéziratos formában maradt ugyan, de mivel ez tartalmazta egyedül a nyárasok véghasználati után ismét nyárral felújítható területeket, méghozzá a gazdálkodói és erdőrendezési elgondolások alapján, összevetése az 1978—1985 között vágásérett állományok aktualizált adataival még akkor is érdekes eredményre vezet, ha figyelembe vesszük, hogy ez az adat öt évre vonatkozik, az aktualizált adat pedig nyolcra. Az összehasonlítás közös nevezője ebben az esetben nem lehet más, mint a %. A %-ok alapján szembetűnő, hogy Baranya, Csongrád, Fejér, Győr-Sopron, Somogy és Tolna, de különösen Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár megyékben még a jó (I—III.) termőhelyi csoportba tartozó nyárasok egy részét sem kívánják nyárral felújítani, ami a jövőt illetően feltétlenül elgondolkoztató, míg más megyékben a IV. termőhelyi csoportból, a gyenge-közepes állományokból is felújítanak nyárral.

Dr. Tóth Béla „Nyárasaink területváltozásának elemzése” című cikkében (Az Erdő, 1979. évi 7. szám) egy témakollektíva által vizsgált három erdőrendezési körzet adataiból többek között azt a következtetést vonta le, hogy a nyárasok várható területcsökkenése országosan mintegy 30%-ra tehető. Sajnos a mi kiértékelésünk ennél rosszabb képet mutat (9. táblázat). Például a dr. Tóth Béla által összességében nem vizsgált szegedi üzemtervezési körzetben ez az érték 44,3%. Különösen kirívó és szinte már érthetetlen a Fejér megyében tervezett 78,6%-os és a Somogy megyében tervezett 72,7%-os területcsökkenés, még akkor is, ha a nyár tekintetében nem különösebben exponált megyékről van szó. Az általunk kimutatott országos átlag mintegy

9. táblázat

Nyárral ismételten felújítható területek a gazdálkodói és erdőrendezési elgondolások alapján a VI. ötéves tervben, megyénként

Megye	Tervezett redukált véghasználati	Tervezettből nyárral felújítható	
		terület	
		hektár	%
1. Baranya	1618	1062	65,6
2. Bács-Kiskun	5789	3293	56,9
3. Békés	979	483	49,3
4. Borsod-A-Z.	852	778	91,3
5. Csongrád	1670	928	55,6
6. Fejér	723	155	21,4
7. Győr-Sopron	1991	1461	73,4
8. Hajdú-Bihar	1255	570	45,4
9. Heves	633	452	71,4
10. Komárom	752	534	71,0
11. Nógrád	227	225	99,1
12. Pest	1569	1185	75,5
13. Somogy	1217	332	27,3
14. Szabolcs-Sz.	2741	1269	46,3
15. Szolnok	2367	2047	86,5
16. Tolna	1255	903	72,0
17. Vas	219	59	26,9
18. Veszprém	1491	1271	85,2
19. Zala	458	193	42,1
Összesen:	27806	17200	61,9

38%-ra jön ki, azaz az aktualizálás (erdőadattár) I—III. termőhelyi csoportjába tartozó területekről mindössze nem egészen 1%-kal tér el.

Szektorálisan a legnagyobb csökkenés az erdőgazdasági szektorban várható (43%), a legkisebb természetesen a vízügyi szektorban (20%) (10. táblázat).

10. táblázat

Nyárral ismételten felújítható területek a gazdálkodói és erdőrendezési elgondolások alapján a VI. ötéves tervben, szektoronként

Szektor	Tervezett redukált véghasználati	Tervezettből nyárral felújítható	
		terület	
		hektár	%
1. Erdőgazd.	9634	5459	56,7
2. Egyéb eg.	24		
3. Állami G.	6980	4465	64,0
4. Vízügyi H.	1572	1266	80,5
5. Termelőszöv.	9472	5932	62,6
6. Egyéb	124	78	62,9
Összesen:	27806	17200	61,9

Feltétlenül érdeklődésre tarthat számot az a két vizsgálat is, mely egyrészt a 0—7 éven belül vágásérett állományok fatömegadatait hivatott összehasonlítani a „Jugoszláv—magyar cellulózipari együttműködés nyár és fűz alapanyagbázisa” című kiadványok nyolc évre szóló véghasználati tervezéseivel, másrészt öt évre konkretizálva, a VI. ötéves terv időszakára vonatkozó fahasználati lehetőségekkel és tervezésekkel.

Mindkét kiértékelés megtörtént (11. és 12. táblázatok), de mivel az elsőnél az 1976. évi (az V. ötéves terv adatait tartalmazó) kiadvány aktuális három évének adatait a fűz fafaj fatömegével és az előhasználatok fatömegével is csökkenteni kellett, a kapott eredmények megbízhatósága sajnos nem elég kielégítő (különösen a fűzzel való csökkentés tartalmaz bizonyos szubjektív elemeket). Hasonlóan többé-kevésbé bizonytalan eredményt adhat a második vizsgálatnál az aktualizált adatok korrekciója nyolc évről az 1981-től 1985-ig terjedő öt évre, mert éves besorolás hiányában az ötéves lehetőségeket egyenletes eloszlásúnak, üteműnek tételeztem fel.

11. táblázat

Véghasználati bruttó fatömeg összehasonlítások, megyénként

Megye	Lehetőség 1978—1985 között	Tervezett 8 évre (1978—1985)		Lehetőség a VI. öté. tervben	Tervezett 5 évre (VI. ötéves terv, 1981—1985)	
		(számított)			ezer m ³	leh. %-a
		ezer m ³	leh. %-a			
1. Baranya	532,3	376,2	70,7	332,5	204,0	61,4
2. Bács-Kiskun	1549,5	1222,0	78,9	968,5	793,3	81,9
3. Békés	159,2	139,3	87,2	100,0	104,1	104,1
4. Borsod-A-Z.	402,8	287,0	71,3	252,0	194,5	77,2
5. Csongrád	441,8	378,5	85,7	276,0	282,6	102,4
6. Fejér	132,1	100,4	76,0	82,5	68,9	83,5
7. Győr-Sopron	704,7	818,1	116,1	440,5	538,9	122,3
8. Hajdú-Bihar	308,1	279,5	90,7	192,5	211,8	110,0
9. Heves	152,8	162,3	106,2	95,5	108,3	113,4
10. Komárom	149,5	114,4	76,5	93,5	82,1	87,8
11. Nógrád	20,7	31,0	150,0	13,0	28,9	222,3
12. Pest	595,2	274,5	46,1	372,0	220,2	59,2
13. Somogy	185,7	169,4	91,2	116,0	125,7	108,4
14. Szabolcs-Sz.	730,4	479,7	65,7	456,5	355,1	77,8
15. Szolnok	536,3	464,0	86,5	335,0	363,5	108,5
16. Tolna	574,3	433,8	75,5	359,0	284,1	79,1
17. Vas	60,0	45,4	75,7	37,5	36,2	96,5
18. Veszprém	107,7	138,7	128,8	67,5	114,7	169,9
19. Zala	56,1	66,8	119,1	35,0	50,1	143,1
Összesen:	7399,8	5981,0	80,8	4625,0	4167,0	90,1

Mindamelllett a vizsgálatokból mégis levonható egy megtámadhatatlan következtetés, mégpedig az, hogy a jugoszláv—magyar cellulózipari együttműködés legalábbis 1985-ig elsősorban az állami gazdaságok és a termelő-

12. táblázat

Véghasználati bruttó fatömeg összehasonlítások, szektoronként

Szektor	lehetőség 1978—1985 között	Tervezett 8 évre (1978—1985)		Lehetőség a VI. öté. tervben	Tervezett 5 évre (VI. ötéves terv 1981—1985)	
		(számított)				
		ezer m ³	leh. %-a		ezer m ³	leh. %-a
1. Erdőgazd.	4321,0	3115,2	72,1	2700,7	1958,3	72,5
2. Egyéb eg.	28,5	17,9	62,8	17,8	5,8	32,6
3. Állami G.	554,2	781,2	141,0	346,4	684,0	197,5
4. Vízügyi H.	508,0	361,5	71,2	317,5	274,2	86,4
5. Termelőszöv.	1881,5	1676,7	89,1	1176,0	1226,5	104,3
6. Egyéb	106,6	28,5	26,7	66,6	18,2	27,3
Összesen:	7399,8	5981,0	80,8	4625,0	4167,0	90,1

szövetkezetek vállain nyugszik. Globálisan természetesen még az erdőgazdasági szektor adja a legtöbb faanyagot, de ez a lehetőségeinek csupán kb. 70—75%-a. Az állami gazdasági szektor kihasználtsága (mondjuk így: betervezettsége) ugyanakkor mintegy 150%-os, a termelőszövetkezeti szektoré pedig közel 100%-os. Az országos átlag 80—90%, ami összességében elég magas érték!

Látható, hogy a jelenlegi erdőgazdasági tartalékok csak ideig-óráig elegendők, noha most még elmondhatjuk, hogy a VI. ötéves tervre betervezett 4 millió 167 ezer bruttó m³ véghasználatokból származó fatömeggel szemben, mintegy 4 millió 625 ezer bruttó m³-rel rendelkezünk.

Végül meg kell jegyezni, hogy mivel az 1978. évi erdőadattár az előhasználatokra vonatkozóan semmiféle adatot nem tartalmaz (az elkövetkező évek aktualizálásai e tekintetben feltétlenül változást hoznak, az Erdőrendezési Szolgálatnál már folyik az ilyen irányú munka), az előhasználatok összehasonlító vizsgálata ebből a tanulmányból teljes egészében kimaradt.

4. Összefoglalás

Befejezésül szeretném még egyszer megismételni: nyárasaink területe az elmúlt években, keresztezve minden elképzelésünket, minden tervünket, számottevően csökkent és napjainkban is csökkenő tendenciát mutat, bár ugyanakkor a területegységre eső fakészletünk növekszik. A meglehetősen súlyos és valamennyiünket érintő területcsökkenés megszüntetésének lehetőségeit én — a teljesség igénye nélkül — a következőkben látom:

a) A tervelőírások maradéktalan teljesítésén felül — mely alapkövetelmény — intézményesen és széles körű összefogással, haladéktalanul fel kell kutatni

a nyárfatermesztésre alkalmas, mindamellett mezőgazdaságilag kevésbé hasznosítható területeket, s ezeken a területeken az erdőtelepítéseket minden lehetséges módon elő kell segíteni. A feladat összetett, érinti az üzemtervezőket, erdőfelügyelőket és az erdőgazdálkodó szakembereket egyaránt.

- b) Támogatni kell a mezőgazdasági üzemekben egyre inkább megmutatkozó azon törekvéseket, melyek lényege rövid vágásfordulóval kezelt, intenzív művelésű nyár- és fűzkultúrák létrehozása a szántóföldi talajok pihentetésére, mintegy vetésforgóként.
- c) Fokozni kell az erdészeti növénynemesítési kutatásokat és a legfejlettebb erdőművelési eljárások kialakítására irányuló tevékenységet, még akkor is, ha ezen a téren már jó néhány szép eredménnyel dicsekedhetünk.
- d) A nyárasokon belül megfelelő termőhelyen igen fontos a nemesnyárok területarányának megtartása vagy növelése a hazai nyárrakkal szemben.
- e) Ösztönözni kell a gazdálkodókat a nyárral való felújításra alkalmas, de jelenleg túltartott állományok minél előbbi kitermelésére, különös tekintettel a rontott erdőkre.
- f) A nyárfapocsékoló — helyi jellegű — iparifa és tűzifa felhasználásokat meg kell szüntetni.
- g) És végül, de nem utolsó sorban, lényeges feladat a faipar és fakereskedelem aktív befolyásolása, egy, a készlettel és a lehetőségekkel összhangban álló felhasználási politika megvalósítására.